

بررسی جایگاه روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و توسعه
در مطبوعات محلی
«تحلیل محتوای پنج روزنامه استان خوزستان»

دکتر محمد مهدی فرقانی*

نورالهدی موسوی**

تاریخ دریافت: ۹۰/۱۱/۳۰

تاریخ پذیرش: ۹۱/۱۰/۱۵

چکیده

این مقاله، بر اساس نتایج تحلیل محتوای مطالب مطبوعات محلی استان خوزستان تدوین شده است. هدف اصلی پژوهش، بررسی مطبوعات محلی استان خوزستان از نظر رعایت اصول روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و معیارهای روزنامه‌نگاری توسعه در دوره زمانی فروردین تا اسفند ۱۳۸۹ است. در مجموع این پژوهش نشان می‌دهد که مطبوعات محلی استان خوزستان از هر دو جنبه روزنامه‌نگاری توسعه و روزنامه‌نگاری حرفه‌ای، کارکرد مورد

mmforghani@yahoo.com

* استادیار علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی.

** کارشناس ارشد علوم ارتباطات اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی.

انتظار را نداشته‌اند، گرچه استفاده بیش از حد از اخبار و مطالب خبرگزاری‌ها و سایر منابع غیراختصاصی، داوری در این زمینه را با دشواری روبرو کرده است.

واژه‌های کلیدی: مطبوعات، مطبوعات محلی، روزنامه‌نگاری حرفه‌ای، روزنامه‌نگاری توسعه، دروازه‌بانی.

طرح مسئله

نشریات محلی یکی از مهم‌ترین رسانه‌های نوشتاری به شمار می‌آیند. این نشریات به انعکاس رویدادها، اخبار، وقایع روزمره در سطح منطقه‌ای و محلی می‌پردازند و می‌توانند با بررسی و تحلیل مسائل محلی و بومی توجه مخاطبان را به خود جلب کنند. امروزه رسانه‌ها و نشریه‌های محلی همزمان با گسترش شبکه ارتباطات جهانی و شکل‌گیری جامعه شبکه‌ای، جایگاه و اهمیت خود را در کشورهای توسعه یافته و پیشرفته حفظ کرده و برآن افزوده‌اند. احساس جهانی شدن، افزایش علایق و وابستگی‌های جهانی افراد، احساس محلی‌گرایی و تعلقات فرد و وابستگی‌های مکانی و محلی افراد، بیانگر اهمیت نقش رسانه‌ها و نشریه‌های محلی در شرایط نوین جهانی شدن است (زارع، ۱۳۸۶: ۳۰).

اهمیت کاربرد وسائل و تکنولوژی‌های ارتباطی، به منظور دست یافتن به هدف‌های توسعه ملی، در زمینه‌های مهمی همچون کشاورزی و صنعت، سوادآموزی و آموزش، بهداشت و تنظیم خانواده و مقابله با آلودگی محیط زیست، در دو دهه اخیر برای ارتباطات، در برنامه‌ریزی‌های توسعه ملی، جایگاه ممتازی پدید آورده است. در سال‌های اخیر، در بسیاری از کشورهای در حال توسعه که به پیشبرد روزنامه‌نگاری توسعه پرداخته‌اند، بررسی و تجزیه و تحلیل اخبار توسعه در مطبوعات و بویژه روزنامه‌های روزانه، اهمیت فراوانی کسب کرده است و وضع کمی و کیفی این اخبار،

معیار سنجش آمادگی و کارایی مطبوعات، برای ایفای وظایف ارتباطات توسعه بخش، شناخته شده است (بدیعی و قندی، ۱۳۸۲: ۴۱۷-۴۱۶).

نشریه‌های محلی در صورت دارا بودن امکانات مالی و فنی، نیروی انسانی متخصص و حرفه‌ای و بهره‌گیری از اصول علمی روزنامه‌نگاری می‌توانند تأثیر مساعد و مثبتی بر توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی داشته باشند (زارع، ۱۳۸۶: ۳۱).

استان خوزستان به دلیل وجود ذخایر نفت و گاز و صنایع گسترده دولتی و خصوصی از قبیل پتروشیمی، تأسیسات فولادی و ذوب آهن و همچنین دسترسی به آبهای آزاد و بین‌المللی، وجود مناطق آزاد تجاری، کارخانه‌های متعدد، صنعت توریسم و گردشگری، از یک سو بهترین زمینه را برای توسعه مطبوعات از لحاظ کمی و کیفی دارد و از سوی دیگر بیشترین نیاز به مطبوعات محلی کارآمد، حرفه‌ای و توسعه‌نگر در آن احساس می‌شود.

به نظر می‌رسد در مطبوعات محلی اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری کمتر رعایت می‌شود و این نوع نشریات از این نظر با استانداردهای قابل قبول روزنامه‌نگاری فاصله زیادی دارند، زیرا اکثر گردانندگان این نشریات از آموزش و تخصص لازم برخوردار نیستند. همچنین به نظر می‌رسد، بسیاری از گردانندگان مطبوعات محلی با شاخص‌ها و کارکردهای روزنامه‌نگاری توسعه‌آشنایی چندانی ندارند و در نتیجه بخش مهمی از مطبوعات محلی در عمل نقش چندانی در فرایند توسعه منطقه‌ای ایفا نمی‌کنند.

بررسی میزان حرفه‌ای‌گرایی در نشریات استان خوزستان و نیز میزان شناخت و توجه آنها به اصول روزنامه‌نگاری توسعه، دغدغه اصلی نویسندگان برای پرداختن به این موضوع است.

سؤال‌های تحقیق

سؤال‌های اصلی

آیا روزنامه‌های استان خوزستان اصول روزنامه‌نگاری حرفه‌ای را رعایت می‌کنند؟
آیا روزنامه‌های استان خوزستان معیارهای روزنامه‌نگاری توسعه را رعایت می‌کنند؟

سؤال‌های فرعی

- ۱- سبک غالب روزنامه‌های استان خوزستان چیست و آیا از این نظر تفاوت معنی‌داری میان آنها وجود دارد؟
- ۲- روزنامه‌های مورد بررسی از لحاظ محتوا بیشتر به چه موضوع‌هایی پرداخته‌اند و آیا تفاوت معنی‌داری میان آنها وجود دارد؟
- ۳- نحوه پوشش منطقه رویداد در میان روزنامه‌های استان خوزستان چگونه است و آیا تفاوت معنی‌داری میان آنها وجود دارد؟
- ۴- ارزش خبری غالب در لید نشریات مورد بررسی چیست و آیا تفاوت معنی‌داری میان آنها وجود دارد؟
- ۵- نشریات مورد بررسی از چه نوع منبع خبری استفاده کرده‌اند و آیا از این نظر تفاوت معنی‌داری میان آنها وجود دارد؟
- ۶- روزنامه‌های استان خوزستان از نظر استفاده از صفت در تیتیر چگونه عمل کرده‌اند و آیا تفاوت معنی‌داری میان آنها وجود دارد؟
- ۷- وضعیت روزنامه‌های مورد بررسی از نظر هماهنگی تیتیر و لید چگونه است و آیا تفاوت معنی‌داری میان آنها وجود دارد؟
- ۸- نوع مطالب توسعه در نشریات مورد بررسی چیست و آیا از این نظر تفاوت معنی‌داری میان آنها وجود دارد؟

۹- روزنامه‌های این استان از نظر کارکرد مطالب توسعه چگونه عمل کرده‌اند و آیا تفاوت معنی‌داری میان آنها وجود دارد؟

پیشینه تحقیق

پیشینه تحقیق در دو بخش پایان‌نامه و پژوهش شرح داده می‌شود:

پایان‌نامه

در عرصه دانشگاهی چند پایان‌نامه در زمینه مطبوعات محلی انجام شده است که از جمله آنها می‌توان به پژوهش روزنامه‌های محلی و اصول روزنامه‌نگاری، که توسط عبدالله اسکویی شیردان (۱۳۴۶) دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی انجام شده است، اشاره کرد. در این پژوهش با استفاده از روش تحلیل محتوا به بررسی میزان تطبیق اخبار نشریه‌های محلی ایران (روزنامه‌های خراسان، مهدآزادی و خبر) با اصول و فنون روزنامه‌نگاری پرداخته شده است. محقق در پایان به این نتیجه رسیده است که این سه روزنامه بیشتر به اخبار ورزشی و اخبار غیرمحلی پرداخته‌اند و به نقش، رسالت و وظیفه واقعی خود که پوشش رویدادهای محلی است، عمل نمی‌کنند.

حسن صادقی (۱۳۸۲) دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته علوم ارتباطات دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی نیز در پایان‌نامه‌ای با عنوان روزنامه‌نگاری حرفه‌ای در نشریات محلیا استفاده از روش تحلیل محتوا به بررسی ساختار ده نشریه محلی در استان‌های اصفهان، شیراز و تبریز از جنبه اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری پرداخته است. نتایج تحقیق نشان داد که نشریات محلی مورد بررسی، کمتر به رسالت و وظیفه واقعی خود عمل می‌کنند و به بسیاری از مسائل و موضوعاتی که می‌توانند نقش مهمی در توسعه جوامع کمتر توسعه یافته داشته باشند، توجه چندانی نشده است. این نشریات به جای پوشش اخبار محلی، بیشتر به اخبار ورزشی و حوادث

پرداخته‌اند. همچنین نشریات مورد بررسی کمترین بها را به جمعیت فراوانی از مناطق زیر پوشش خود یعنی شهرهای کوچک، بخش‌ها، روستاها و عشایر داده‌اند. نشریات محلی مورد بررسی به نقش ارتباطات اجتماعی در رسانه‌های نوشتاری در توسعه اقتصادی و اجتماعی و همچنین فراهم آوردن بسترهای فرهنگی جامعه مدنی نیز بی توجه بوده‌اند.

پژوهشی با عنوان مطبوعات محلی و انتخاب ریاست جمهوری توسط یوسف خجیر (۱۳۸۵) دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد رشته علوم ارتباطات دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی انجام گردیده است. در این پژوهش اخبار و مطالب انتخاباتی نهمین دوره انتخابات ریاست جمهوری در نه روزنامه محلی با استفاده از روش تحلیل محتوا بررسی شد. یافته‌های تحقیق بیانگر این هستند که روزنامه‌های محلی مورد بررسی به جای توجه به مسائل محلی به مسائل ملی توجه ویژه‌ای دارند، به طوری که ۶۲/۲ درصد جغرافیای زیر پوشش مطالب مربوط به سطح ملی است. این در حالی است که تنها ۲۸/۱ درصد مطالب به استان زیر پوشش روزنامه اختصاص دارد. این وضع از نظر محل رویداد مطلب نیز صادق است، زیرا فقط ۳۵/۲ درصد محل رویداد در مطالب به استان زیر پوشش روزنامه اختصاص دارد. این ۹ روزنامه محلی تنها ۵ درصد مطالب خود را به مسائل محلی اختصاص داده‌اند.

اکبر حیدری (۱۳۸۶) دانشجوی مقطع کارشناسی ارشد علوم ارتباطات دانشکده علوم اجتماعی دانشگاه علامه طباطبائی پایان نامه‌ای با عنوان مطبوعات محلی و امنیت ملی (بازتاب هویت قومی و ملی در مطبوعات محلی استان‌های ایلام، کرمانشاه و کردستان) انجام داده است. سؤال اصلی تحقیق این است که «آیا مطبوعات محلی به واسطه کارکرد هویت سازی می‌توانند بر امنیت ملی تأثیر بگذارند؟ روش به کار رفته در این تحقیق تحلیل محتوا بوده است. محقق در پایان به این نتیجه رسیده است که مطبوعات محلی استان‌های مورد نظر می‌توانند بر هویت ملی و هویت قومی تأثیرگذار

باشند و بنابراین می‌توانند در جهت تقویت امنیت ملی گام بردارند. یعنی اخبار و گزارشات نشریات محلی متناظر با امنیت و هویت ملی بوده است.

در زمینه روزنامه‌نگاری توسعه، امید اسکندری (۱۳۸۰) دانشجوی علوم ارتباطات دانشگاه علامه طباطبائی در پایان نامه‌ای با عنوان اهمیت و ضرورت روزنامه‌نگاری توسعه در ایران، به بررسی دیدگاه‌های روزنامه‌نگاران تهران پرداخته است. این تحقیق بر محور هفت سؤال اساسی شکل گرفته است. محقق نتیجه پژوهش خود را این گونه بیان کرده است: به عنوان نتیجه گیری کلی می‌توان گفت که اهمیت و ضرورت وجود روزنامه‌نگاری توسعه با توجه به آنچه که این واژه در نزد روزنامه‌نگاران ایرانی تعریف می‌شود در این زمان و شرایط کنونی - که در مرحله اجرای برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی قرار داریم - بهره‌گیری از این نوع روزنامه‌نگاری بیش از هر زمان دیگر لازم و ضروری به نظر می‌آید.

پژوهش

مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه پژوهشی با عنوان آسیب شناسی نشریات محلی (۱۳۸۲) انجام داده است. در این پژوهش بیش از دویست عنوان از نشریات ۲۸ استان کشور مورد بررسی قرار گرفته است. این نشریات از لحاظ دوره انتشار شامل: روزنامه، هفته نامه، دوشماره در هفته، دوهفته نامه و ماهنامه بوده‌اند که در قطع‌های گوناگون منتشر شده‌اند. این تحقیق در سه فصل با عناوین اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری، آسیب شناسی محتوایی نشریات محلی و بررسی آسیب‌شناسی چاپ و گرافیکی، نگارش یافته است. این تحقیق نشان داد که بیشتر نشریات محلی در عدم رعایت اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری و عدم رعایت آموزه‌های گرافیکی و چاپ به یکدیگر شباهت زیادی دارند.

پژوهشی با عنوان بررسی ویژگی‌های نیروی انسانی و امکانات مالی و فنی نشریه‌های محلی (استان‌های فارس، زنجان و کردستان) توسط دکتریژن زارع (پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات) انجام شده است. در این تحقیق به ویژگی‌های نیروی انسانی شاغل در نشریه‌ها، امکانات مالی و فنی آنها پرداخته شده است. در این تحقیق از روش پیمایش (مصاحبه و پرسشنامه) استفاده شده است. محقق در پایان پژوهش به این نتیجه رسیده است که شمارگان پایین، تأخر در انتشار به موقع، فقر نیروی انسانی مناسب و متخصص، درج اخبار کهنه و غالباً خنثی، چاپ نامناسب، صفحه‌بندی غیرفنی، کاغذ نامرغوب و غیراستاندارد، ساختار غیرحرفه‌ای مطالب، تیرهای غیرفنی و آماتور و... از جمله مشکلات و کاستی‌های بی‌شمار مطبوعات محلی به شمار می‌روند.

دکتر شقاقی در مقاله‌ای با عنوان نشریات محلی در برزخ، ماندن یا نماندن به آسیب‌شناسی مطبوعات در ایران پرداخت، بر اساس این تحقیق مشخص شد که کمبود بودجه و امکانات، در دسترس نبودن منابع خبری از قبیل اینترنت و ماهواره، مشکلات مالی برای خبرنگاران، کمبود نیروی متخصص، نبود انتقاد و کم بودن ظرفیت پذیرش انتقاد از جمله مشکلات موجود بر سر راه نشریات محلی است.

در زمینه روزنامه‌نگاری توسعه، داود زارعیان در پژوهشی با عنوان بررسی اخبار توسعه در مطبوعات ایران به تجزیه و تحلیل روزنامه‌های اطلاعات، جمهوری اسلامی، رسالت و کیهان در سال‌های ۱۳۶۶ و ۱۳۷۷ پرداخته است. نتایج تحقیق نشان داد که روزنامه‌های کشور باید در شیوه ارائه مطالب و حتی تحلیل و تفسیر وقایع، تجدید نظر کرده و به جای پرداختن به مطالب کم‌اهمیت به مسائل ملی و مورد توجه مخاطبان بپردازند. همچنین این تحقیق نشان داد که بیشتر مناسبات، قوانین، شیوه انتخاب خبر، برجسته‌سازی، انتقاد، استفاده از منابع خبری و حتی محتوای مطالب توسعه در مطبوعات کشور ما، نیازمند تحول جدی است.

در زمینه مطبوعات محلی با تأکید بر اصول روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و همچنین در زمینه روزنامه‌نگاری توسعه و اخبار توسعه تحقیقاتی انجام شده است، اما پژوهشی که براساس اصول روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و اخبار توسعه انجام شده باشد کمتر دیده شده است. این تحقیق می‌کوشد هر دو زمینه را مورد توجه قرار دهد.

روش شناسی تحقیق

روش تحقیق این پژوهش تحلیل محتوا است. تحلیل محتوا یکی از روش‌های شناخته شده در مطالعات مربوط به محتوای پیام‌های ارتباطی است. برلسون «تحلیل محتوا را روشی برای توصیف عینی، کمی و قاعده مند محتوای آشکار ارتباطات می‌داند» (رایف و همکاران، ۱۳۸۵: ۲۴).

براساس کتاب تحلیل پیام‌های رسانه‌ای، تحلیل محتوای کمی، آزمون نظام مند (سیستماتیک) و تکرار پذیر نمادهای ارتباطی‌ای است که طی آن، ارزش‌های عددی بر اساس قوانین معتبر اندازه گیری، به متن نسبت داده می‌شود و سپس با استفاده از روش‌های آماری، روابط بین آن ارزش‌ها تحلیل می‌شود. این عمل به منظور توصیف محتوای ارتباطات، استخراج نتیجه درباره معنی آن یا پی بردن به بافت و زمینه ارتباط، هم در مرحله تولید و هم در مرحله مصرف صورت می‌گیرد (رایف و همکاران، ۱۳۸۵: ۲۵).

اهمیت و ارزش تحلیل محتوا در توانایی پژوهشگر در ساختن مقوله‌هاست که در واقع متغیرهای تحقیق هستند. ساختن مقوله‌ها مستقیماً به موضوع و هدف تحقیق مربوط است. بدون داشتن هدف مشخص، نمی‌توان سخن از ساختن مقوله‌های تحقیق گفت. برای ساختن مقوله‌ها و زیرمقوله‌های تحقیق می‌توان از طبقه بندی سایر محققان به عنوان راهنمای کار استفاده کرد (بدیعی، ۱۳۸۰: ۷).

در علوم ارتباطات یک پروژه تحقیقی با استفاده از روش تحلیل محتوا بر حسب واحد تحلیل مورد نظر و طبق چارچوب تعریف شده اجرا می‌شود. برای انجام این تحقیق یک دستورالعمل کدگذاری شده متشکل از ۲۶ متغیر تنظیم شده است. به این ترتیب هریک از مطالب مورد بررسی از ۲۶ جنبه مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته‌اند.

واحد تحلیل تحقیق

واحد تحلیل در این تحقیق تمام مطالب روزنامه‌های مورد بررسی شامل متن، تیتر، لید، عکس و... است.

جامعه آماری

تحقیق مورد استناد این مقاله بر اساس روش تحلیل محتوای کمی صورت گرفته است. جامعه آماری این تحقیق از پنج روزنامه منتشره در استان خوزستان در سال ۱۳۸۹ تشکیل شده است. در ابتدای کار بر این بود که شش روزنامه بررسی شود، اما به دلیل عدم امکان دسترسی به تمام نشریه‌ها و کمبود وقت در نهایت پنج نشریه انتخاب شد. همچنین برای ساختن یک ماه آماری از هر روزنامه، نمونه‌گیری تصادفی طبقه بندی شده مورد استفاده قرار گرفت. به این صورت که از میان نسخه‌های منتشر شده در سال ۱۳۸۹ از هر ماه دو شماره به صورت تصادفی انتخاب شد و در پایان برای هر روزنامه، ۲۴ شماره و در مجموع ۱۲۰ شماره روزنامه انتخاب و بر اساس مقوله‌های تحقیق کدگذاری شد. در این چارچوب بیش از ده هزار مطلب، کدگذاری شد و در ادامه نتایج آن مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

بحث نظری

از آنجا که محتوای منتشرشده در مطبوعات حاصل اعمال فرایند دروازه‌بانی در مراحل گوناگون است، نظریه دروازه‌بانی به عنوان یکی از نظریه‌های پایه برای پشتیبانی مراحل گوناگون این تحقیق انتخاب شده است.

نظریه دروازه‌بانی^۱

در روزنامه‌نگاری حرفه‌ای فرایند دروازه‌بانی امری رایج، طبیعی و جافتاده است و از بین هزاران رویدادی که هر روز اتفاق می‌افتد آن تعدادی که دروازه بانان بر اساس شم حرفه‌ای خود، مناسب چاپ و انتشار تشخیص می‌دهند انتخاب می‌کنند و از دروازه عبور می‌دهند. واژه دروازه بان به کسانی اطلاق می‌شود که عملاً در مورد درج و پخش خبرها و یا کنار گذاشتن آنها تصمیم می‌گیرند. به کسانی که در تحریریه رسانه‌های خبری در فرایند تهیه، گزینش و ارائه پیام‌های خبری فعالیت دارند دروازه‌بان می‌گویند (بدیعی و قندی، ۱۳۸۲: ۳۹). دروازه‌بانی خبر فرایندی است که طی آن میلیاردها خبر خلاصه و جمع و جور و خرد می‌شوند و به صدها پیام تبدیل شده و به اشخاص مفروض در یک زمان مفروض می‌رسند (شکرخواه، ۱۳۸۳: ۹۴). اما فردی که این مقوله را تدوین کرد و وجه علمی به آن داد «کورت لوین» روانشناس بود. مناطق دروازه ابتدا توسط او شناسایی شدند. او در مقاله‌ای با عنوان «مجاری زندگی گروهی» به بررسی تصمیم‌های خانم‌های خانه دار در مورد خرید مواد غذایی پرداخت و آن را با جریان خبر در وسایل ارتباط جمعی مقایسه کرد و این نکته را مطرح ساخت که در مناطق دروازه است که تصمیم برای عبور اطلاعات گرفته می‌شود. موضوع مهم در ساختن نظریه برای دروازه‌بانی خبر، تعیین سطح سنجشی است که نظریه بر آن بنا می‌شود. به

^۱ Gate keeping
^۲ Curt Lewin

عبارت دیگر، سطح پیچیدگی واحدهای اجتماعی مطالعه می‌شود. طیف سطوح سنجش، از تک تک افراد تا یک ملت متفاوت است. پنج سطح تحلیل عبارتند از:

۱- ارتباط گر به عنوان یک شخص (سطح فردی): (الگوهای تفکر، استراتژی تصمیم‌گیری، مشخصات شخصیتی، زمینه‌ها، ارزشها و تجارب شخصی).

۲- شیوه‌ها و رویه‌های کار مطبوعاتی: (اعمال تکراری، طرح ریزی شده و روشمند که دست اندرکاران رسانه‌ها برای انجام کار روزانه‌شان از آنها استفاده می‌کنند).

۳- سطح سازمانی: (این سازمان ارتباطی است که افراد را استخدام می‌کند و قوانین را وضع می‌کند. توانایی استخدام و اخراج یکی از بزرگترین قدرتهای سازمان است. و این امکان را به سازمان می‌دهد که آینده را شکل دهد و گذشته را تغییر دهد).

۴- سطح نهادی-اجتماعی خارج از رسانه: (منابع خبر، مخاطبان، سایر رسانه‌ها، روابط عمومی‌ها و دولت).

۵- سطح نظام اجتماعی: (فرهنگ، ساختار اجتماعی، ساختار علایق و ایدئولوژی (بروجردی، ۱۳۷۲: ۲۵).

نظریه رسانه‌های توسعه بخش^۱

دنيس مک کوییل^۲ با استفاده از گزارش کمیسیون بین‌المللی یونسکو که درباره وضعیت ارتباطات در جهان سوم ارائه شده است اقدام به فرمول بندی یک مدل برای کشورهای در حال توسعه نموده است. قبل از هرچیز، دنيس مک کوییل سعی کرده است که عدم تناسب چهار نظریه اقتدارگرا، مطبوعات آزاد، رسانه‌های شوروی و مسئولیت اجتماعی را با وضعیت کنونی کشورهای در حال توسعه نشان دهد. یکی از این شرایط یا عوامل، فقدان آن فضا یا محیطی است که برای توسعه نظام رسانه‌های همگانی لازم شمرده می‌شود و کشورهای در حال توسعه فاقد آن، می‌باشند مانند: زیربنای ارتباطات،

^۱Development media theory

^۲MC quail

مهارت‌های حرفه‌ای، منابع تولیدی و فرهنگی و نظایر آنها. یکی دیگر از شرایط متفاوت، عامل وابستگی جهان سوم به کشورهای توسعه یافته در زمینه‌هایی چون تکنولوژی، مهارت‌ها و کالاهای فرهنگی است. عامل متفاوت دیگر، تعهد کشورهای در حال توسعه به پیشرفت و توسعه اقتصادی و سیاسی بعنوان مهمترین مأموریت ملی است که همه نهادهای دیگر، از جمله نهاد رسانه‌ها باید در جهت تحقق آن اهداف بکار گرفته شوند. با توجه به شرایط متفاوت کشورهای در حال توسعه در این کشورها مجموعه‌ای از انتظارات و اصول هنجاری درباره رسانه‌های همگانی بوجود آمده و رشد یافته که با آنچه که در مورد رسانه‌های کشورهای سرمایه‌داری و دنیای کمونیست صدق می‌کند کاملاً متفاوت است. در کشورهای در حال توسعه نیازهای ارتباطی کشور با توجه به ترتیبات موجود نهادی تعریف می‌شوند. در این تعریف تأکید اساسی بر نقش مثبت رسانه‌ها در امر توسعه و فعالیت آنها به منظور ایجاد تحرک بیشتر در دگرگونی اقتصادی و تحقق شرایط یک جامعه صنعتی است. عناصر هنجاری در این نظریه، قویا با پدیده وابستگی و سلطه بیگانگان و اقتدارگرایی خودکامه مخالف می‌ورزند. این هنجارها فقط از استفاده مثبت از رسانه‌ها در جهت توسعه کشور، استقلال ملی، و یک هویت فرهنگی که نمایانگر خصوصیات منحصربه‌فرد ملی است حمایت می‌کنند. این هنجارها تا اندازه‌ای نیز با مشارکت توده‌ها در فرایند توسعه تمایل دارند و ترجیح می‌دهند که اهداف توسعه با تعاون و همکاری همگان تحقق پیدا کند. بطور کلی، مهم‌ترین عنصری که به مدل توسعه‌ای رسانه‌ها وحدت می‌بخشد، پذیرش و تأکید این مدل بر توسعه اقتصادی و تغییر اجتماعی است که نظریه ملت‌سازی نیز در درون آن جای می‌گیرد. برای وصول به چنین اهدافی به رسانه‌ها بعضی آزادی‌هایی داده می‌شود تا به پیشرفت برنامه‌ها کمک کنند. در عین حال باید توجه داشت که در این فرایند، اهداف جمعی مطرح است نه آزادی‌های فردی (مهرداد، ۱۳۸۰: ۱۱۵-۱۱۴).

- اصول اساسی این نظریه به شرح زیر است:

بررسی جایگاه روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و ... ۲۰۳

- رسانه‌ها باید وظایف توسعه بخشی مثبتی را که مبتنی بر سیاست تثبیت شده ملی است بپذیرند و به آن عمل کنند.

- باید بتوان بر اساس اولویت‌های اقتصادی و نیازهای توسعه‌ای جامعه، آزادی رسانه‌ها را محدود کرد.

- رسانه‌ها باید در محتوای خود اولویت را به فرهنگ و زبان ملی بدهند.

- در زمینه اخبار و اطلاعات، رسانه‌ها باید اولویت را به پیوندهای خود با کشورهای در حال توسعه‌ای که از نظر جغرافیایی، فرهنگی و سیاسی به آنها نزدیک اند بدهند.

- روزنامه‌نگاران و سایر شاغلین رسانه‌ها در زمینه وظایف خویش یعنی گردآوری اطلاعات و پخش و نشر در عین حال که دارای مسئولیت هستند باید از آزادی نیز برخوردار باشند.

- دولت این حق را دارد که به نفع اهداف توسعه‌ای در فعالیت‌های رسانه‌ها مداخله کرده یا آنها را محدود کند و در این راه استفاده از ابزار سانسور، یارانه و کنترل مستقیم قابل توجیه می‌باشد (مک کوپیل، ۱۳۸۵: ۱۷۷-۱۷۶).

- عدم پذیرش استبداد داخلی و سلطه خارجی نیز از اصول این نظریه به شمار می‌آید.

روزنامه‌نگاری توسعه

زمان پیدایش مفاهیم روزنامه‌نگاری توسعه و اخبار توسعه دقیقاً روشن نیست ولی می‌توان ریشه‌های آن را به برنامه‌های توسعه در فیلیپین در اواسط دهه ۱۹۶۰ مرتبط دانست (بدیعی و قندی، ۱۳۸۳: ۴۲۴). «بنیاد مطبوعات آسیا»، که در ۱۹۶۷ با همکاری عده‌ای از مدیران مطبوعات و روزنامه‌نگاران کشورهای جنوب و جنوب شرقی آسیا و کمک‌های مالی «بنیادفورد» آمریکا، با تکیه بر هدف تربیت «روزنامه‌نگاران در خدمت

توسعه»، در «مانیل» پایتخت فیلیپین تأسیس گردید، از پیشگامان این نوع روزنامه‌نگاری در کشورهای جهان سوم، بشمار می‌رود. این بنیاد برای ایجاد دوره‌های ویژه آموزش «روزنامه‌نگاری برای توسعه»، به کوشش پرداخت و با همکاری برخی از مدارس و مؤسسات عالی روزنامه‌نگاری کشورهای آسیایی، برنامه‌های خاصی در مورد شناخت مسائل مربوط به رشد اقتصادی و توسعه اجتماعی و شیوه‌های جدید خبرنگاری و گزارشگری فعالیت‌ها و اقدام‌های توسعه بخش، ترتیب داد (معمد نژاد، ۱۳۸۲: ۵۰۲-۵۰۱). در کتاب «خبر» یونس شکرخواه، ویژگی‌های روزنامه‌نگاری توسعه به شرح زیر بیان شده است:

- ۱- روزنامه‌نگاری توسعه هرگز به معنی تبلیغات برای دولت‌ها نیست، و حتی می‌تواند به عنوان وجه جانشین یا مقابل دیدگاه‌های رسمی عمل کند.
- ۲- از محاسن روزنامه‌نگاری توسعه این است که در آن به علت مطرح شدن فرایندها، شخصیت‌گرایی کم‌رنگ می‌شود و نهادگرایی جانشین آن می‌شود.
- ۳- در روزنامه‌نگاری توسعه، صرفاً آنچه تازه است، خبر تلقی نمی‌شود، بلکه آنچه به کار توسعه می‌آید و در خدمت آن قرار می‌گیرد، از ارزش خبری برخوردار می‌شود و به عبارت بهتر، فراگیری مطرح می‌شود.
- ۴- اصلی‌ترین عنصر ادبیات روزنامه‌نگاری توسعه را فرایندگرایی تشکیل می‌دهد.

۵- در روزنامه‌نگاری توسعه به تفسیر و تحلیل بهای بیشتری داده می‌شود.

- ۶- نقش دروازه‌بانی در این نوع روزنامه‌نگاری بسیار مهم است. دروازه بانان روزنامه‌نگاری توسعه باید به رهبران فکری، نهادهای مرجع، منابع معتبر خبری و نگرش‌ها و ارزش‌های مربوط به گروه‌های اجتماعی اهمیت بدهند و به آنها اتکا کنند (شکرخواه، ۱۳۸۳: ۱۱۵-۱۱۴).

روزنامه‌نگاری حرفه‌ای

حرفه‌ای‌گرایی و تأکید بر استقلال حرفه‌ای و امنیت شغلی در اروپا از اواخر قرن ۱۹ مطرح شد ولی در ایران به دلیل شکل گرفتن روزنامه‌نگاری در شرایط استبدادی تا دهه‌ها سال پس از انتشار نخستین روزنامه، امکان بحث درباره روزنامه‌نگاری حرفه‌ای که مستقل از دولت‌های وقت عمل کند، فراهم نبود. تعریف قانونی روزنامه‌نگار حرفه‌ای و شرایط برخورداری از صفت روزنامه‌نگار، مقررات صدور کارت هویت حرفه‌ای، اصول مربوط به آزادی فعالیت روزنامه‌نگار، روابط کاری بین روزنامه‌نگار و مدیران مؤسسه‌های مطبوعاتی و کلیه حقوق مادی و معنوی روزنامه‌نگار حرفه‌ای در قالب استقلال حرفه‌ای روزنامه‌نگاری بررسی می‌شود (فرقانی، ۱۳۷۸: ۴). اصول روزنامه‌نگاری حرفه‌ای شامل دو بخش محتوا و ساختار است. بخش محتوا شامل موارد زیر است:

بیان حقیقت، عینیت، انصاف، تعادل و توازن، بی‌طرفی، استقلال روزنامه‌نگار، احترام به حیثیت فردی و زندگی خصوصی، عدم تشدید کینه‌های قومیتی. در این مقاله به علت این که تحلیل محتوای کمی انجام می‌دهیم قادر به بررسی این بُعد از روزنامه‌نگاری حرفه‌ای نیستیم و فقط به بخش ساختاری می‌پردازیم.

بخش ساختار نیز شامل رعایت عناصر و ارزش‌های خبر، سبک‌های نگارش و تنظیم مطالب، هماهنگی میان تیتر و لید، عدم استفاده از صفت در خبرنگاری، استفاده از فعل در تیتر و ذکر منبع است. در این مقاله تأکید بر هماهنگی میان تیتر و لید، ذکر منبع خبر و عدم استفاده از صفت در تیتر است.

هماهنگی میان تیتر و لید: تیتر باید در حد امکان با مطلب لید خبر هماهنگ و منطبق باشد و مطالب لید را به طور فشرده بیان کند. در روزنامه‌نگاری معمولاً توصیه می‌شود، تیتر از لید خبر استخراج شود. بدین منظور که خواننده سریعتر در جریان خبر قرار گیرد، زیرا اگر در لید توضیح بیشتری را نبیند، ممکن است از مطالعه ادامه خبر

منصرف شود. در مواردی که از سبک تاریخی یا رعایت توالی زمانی رویداد، در تنظیم خبر استفاده می‌شود و همچنین در برخی از تیترهای استنباطی تیترو لید می‌توانند به طور مستقیم با یکدیگر هماهنگ نباشند (بدیعی و قندی، ۱۳۸۲: ۱۰۹).

استفاده از صفت در خبرنویسی: در خبرنویسی باید از به کار بردن صفات سنجشی تا جایی که ممکن است خودداری کرد. خبری که حاوی صفت یا شعار باشد از ارزش مطلب می‌کاهد. از آنجا که در بسیاری از موارد معیار معینی برای اندازه‌گیری بزرگی، کوچکی، شدت، اهمیت و واژه‌هایی از این قبیل موجود نیست، بهتر است در خبرنویسی به طور کلی از صفتهای سنجشی استفاده نشود. با توصیف روشن و دقیق رویداد می‌توان اهمیت، شدت و بزرگی رویداد را نمایان ساخت. استفاده از صفت در نگارش تفسیر و اظهار نظر نه تنها مجاز است بلکه در بسیاری از موارد ضروری است (بدیعی و قندی، ۱۳۸۲: ۱۵۲).

استفاده از فعل در تیترو: چون تیترو بدون فعل، بیشتر مواقع به شعار تبدیل می‌شود، باید تا حد امکان دارای فعل باشد. مگر در شرایطی که انجام نشدن امری برای خواننده ابهامی در بر نداشته باشد. انتخاب فعل مناسب، کلید موفقیت در نگارش تیترو است (بدیعی و قندی، ۱۳۸۲: ۱۰۹).

ذکر منبع: از نخستین سطر هر خبر، مکان، منبع و تاریخ خبر باید مشخص شود. به همین دلیل مطبوعات ملزم به بیان مکان، منبع و تاریخ اخبار هستند. در مورد منبع یا منابع خبر این توضیح ضروری است که از جهت حقوقی مسؤلیت خبر با منبع انتشاردهنده آن است. البته باید دانست رسانه استفاده‌کننده از خبر در ویرایش، روش تنظیم مجدد و خلاصه کردن خبر مختار است در عین حالی که نباید اصالت خبر تغییر یابد (بدیعی و قندی، ۱۳۸۲: ۹۷-۹۶).

چارچوب مفهومی

چارچوب مفهومی این تحقیق تلفیقی از نظریه دروازه‌بانی، نظریه رسانه‌های توسعه بخش، مبانی روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و روزنامه‌نگاری توسعه است. در روزنامه‌نگاری حرفه‌ای فرایند دروازه‌بانی امری رایج، طبیعی و جاافتاده است و از بین هزاران رویدادی که هر روز اتفاق می‌افتد آن تعدادی که دروازه بانان بر اساس ششم حرفه‌ای خود، مناسب چاپ و انتشار تشخیص می‌دهند انتخاب می‌کنند و از دروازه عبور می‌دهند. اصلی‌ترین عنصر ادبیات روزنامه‌نگاری توسعه را فرایندگرایی تشکیل می‌دهد. در این شیوه روزنامه‌نگاری به تفسیر و تحلیل بهای بیشتری داده می‌شود. بخشی از فرآیند دروازه‌بانی مربوط به موازین و اصول حرفه‌ای و ارزش‌ها و عناصر خبری است و سیاست نشریه، الزامات درون سازمانی و برون سازمانی و سایر عوامل هم بخش دیگر آن است. مطبوعات محلی نیز مانند سایر رسانه‌ها تحت تأثیر این عوامل دست به گزینش اخبار و رویدادها می‌زنند. این تحقیق به دنبال این است که آیا فرایند دروازه‌بانی در روزنامه‌های محلی حرفه‌ای است و در واقع اخبار و مطالبی که در آنها چاپ شده؛ با اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری سازگار است یا خیر. بر اساس نظریه رسانه‌های توسعه بخش و معیارهای روزنامه‌نگاری توسعه، آیا کارکرد توسعه‌ای مطبوعات محلی رعایت شده است. بخش ساختاری مبانی روزنامه‌نگاری حرفه‌ای نیز برای مشخص ساختن نحوه و میزان رعایت اصول روزنامه‌نگاری حرفه‌ای مورد استفاده قرار می‌گیرد.

بررسی یافته‌ها

به منظور شناخت ساختار و محتوای مطالب نشریات استان خوزستان، پنج روزنامه محلی کارون، صبح کارون، عصر کارون، فرهنگ جنوب و روزان بر اساس دستورالعمل کدگذاری شدند. در این بررسی ۱۰۲۵۶ مورد از نظر سبک مطلب، محتوای

بررسی جایگاه روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و ... ۲۰۹

    	 	 	 	 	 	مصاحبه
    	 	 	 	 	 	مقاله
    	 	 	 	 	 	سرمقاله و یادداشت
    	 	 	 	 	 	نقد و تفسیر
    	 	 	 	 	 	سایر

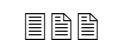

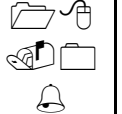

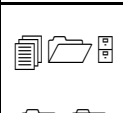

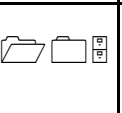
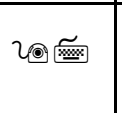
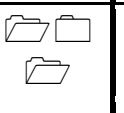

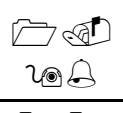

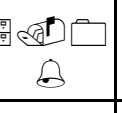

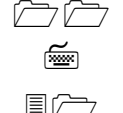

						جمع

$$df = \text{[document icon]} \quad \chi^2 = \text{[folder icon]} \text{[mouse icon]}$$

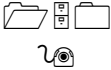

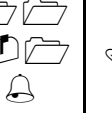

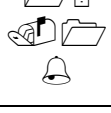

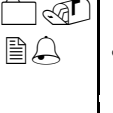

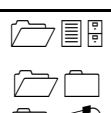

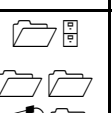

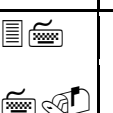

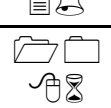

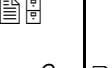

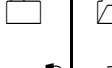

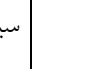
$$P < \text{[folder icon]} \text{[mouse icon]}$$

با توجه به جدول ۱ و کای اسکوتر محاسبه شده به میزان ۱۱۸ در درجه آزادی ۲۴ با ۱ درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که بین دو متغیر نام روزنامه و سبک مطلب تفاوت معنی‌دار وجود دارد. در میان نشریات مورد بررسی روزنامه صبح کارون ۹۳/۵ درصد مطالب خود را به سبک خبر تنظیم کرده و عصر کارون با ۸۸/۹ درصد کم‌تر از روزنامه‌های دیگر از این سبک استفاده کرده است. در سبک گزارش روزنامه روزان با ۶/۵ درصد بیشترین و صبح کارون با ۳/۵ درصد کمترین میزان را دارا هستند. همچنین در سبک مصاحبه عصر کارون با ۱/۴ درصد بیشترین و روزان با ۰/۶ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. روزنامه عصر کارون با ۰/۸ درصد بیشتر از روزنامه‌های دیگر از مقاله استفاده کرده است و روزان با ۰/۱ درصد در رتبه آخر قرار دارد. در سبک سرمقاله و یادداشت روزنامه کارون با ۲/۴ درصد از سایر نشریات پیشی گرفته و صبح کارون با ۰/۵ درصد کمترین استفاده از این سبک خبری را داراست. در سبک نقد و تفسیر کارون با ۱ درصد بیشترین و فرهنگ جنوب با ۰/۱ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند.

جدول ۲- معنی‌داری تفاوت میان نشریات مورد بررسی از نظر محتوای مطلب

جمع	نام روزنامه					محتوای مطلب
	صبح کارون	عصرکارون	روزان	فرهنگ جنوب	کارون	
						تعداد
						درصه امورآفته ری صادی
						درصه دستو نی
						امورآج تماعی
						
						
						امورپز شکی و بهداشته ی
						
						

						<p>آموزش ی</p>
						<p>علمی</p>
						<p>حوادث و اتفاقات</p>
						<p>حقوق ی و قضای ی</p>
						<p>انرژی و محیط زیست</p>

  	 	 	 	 	 	ورزش ی
  	 	 	 	 	 	هنر، فرهنگ، تفریح و سرگرمی
  	 	 	 	 	 	امور توسعه
  	 	 	 	 	 	مذهب ی
 	 				سیاسه	

						ی
						بین الملل
						سایر
						جمع

$$df = \text{Icon} \quad \chi^2 = \text{Icon} \quad P < \text{Icon}$$

با توجه به جدول ۲ و کای اسکوتر محاسبه شده به میزان ۱۶۲۷ در درجه آزادی ۵۶ با ۱ درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که میان دو مقوله بررسی شده تفاوت معنی‌دار وجود دارد. در میان نشریات بررسی شده روزنامه روزان با ۱۹/۷

درصد امور اقتصادی را بیشتر از سایر نشریات پوشش داده و کارون با ۱۳/۳ درصد کم‌تر از نشریات دیگر به این زمینه پرداخته است. روزنامه صبح کارون با ۱۷/۷ درصد بیشتر از نشریات دیگر به امور هنر، فرهنگ، تفریح و سرگرمی پرداخته است و روزنامه فرهنگ جنوب با ۱۰/۲ درصد در رتبه آخر قرار دارد. همچنین در زمینه امور مذهبی فرهنگ جنوب و عصر کارون با ۲/۱ درصد بیشترین و صبح کارون و کارون با ۰/۷ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده‌اند. در زمینه امور توسعه روزنامه عصر کارون با ۴/۷ درصد رتبه اول را داراست و کارون با ۰/۹ درصد کم‌تر از نشریات دیگر به این زمینه پرداخته است. به طور کلی بیشترین محتوای مطالب نشریات استان خوزستان را مسائل اقتصادی، هنری و سرگرمی، ورزشی و سیاسی تشکیل می‌دهند و رویدادهای مربوط به امور مذهبی و توسعه کمتر پوشش داده شده‌اند.

جدول ۳- معنی‌داری تفاوت میان نشریات مورد بررسی از نظر منطقه رویداد

تعداد	نام روزنامه					منطقه رویداد
	صبح کارون	عصر کارون	روزان	فرهنگ جنوب	کارون	
						تعداد
						استان
						درصد سطر ی

						<p>درصد ستون ی</p>
						<p>استا نها ی هم جوا ر</p>
						<p>ایرا ن</p>
						<p>خار جی</p>
						<p>خار</p>

    	 	 	 	 	 	جی و داخلی
     	 	 	 	 	 	مورد ندارد
       	 	 	 	 	 	جمع

$$df = \text{[icon]} \quad \chi^2 = \text{[icon]} \quad P < \text{[icon]}$$

با توجه به آزمون کای اسکوئر محاسبه شده جدول ۳ به میزان ۲۰۹۱ ددرجه آزادی ۲۰ با ۱ درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان می‌توان گفت که میان دو متغیر نام روزنامه و منطقه رویداد تفاوت معنی‌دار وجود دارد. همانطور که این جدول نشان می‌دهد، روزنامه روزان با ۷۷/۱ درصد بیشتر از روزنامه‌های دیگر رویدادهای سراسری را پوشش داده و روزنامه عصرکارون با ۳۴/۳ درصد کمترین مقدار را به خود اختصاص داده است. همچنین کمترین منطقه پوشش داده شده در نشریات مورد بررسی مربوط به

منطقه رویداد داخلی و خارجی است که در این زمینه روزنامه عصر کارون با ۲/۶ درصد رتبه اول و روزان با ۱ درصد رتبه آخر را دارا هستند. منطقه رویداد استانی رتبه دوم را در این جدول به خود اختصاص داده است. روزنامه صبح کارون با ۴۸/۵ درصد بیش از سایر روزنامه‌ها رویدادهای استانی را پوشش داده و روزنامه روزان با ۷/۳ درصد کمتر به انعکاس رویدادهای محلی پرداخته است.

جدول ۴- میزان معنی‌دار بودن تفاوت میان نشریه‌های مورد بررسی از نظر ارزش خبری

غالب در لید

ارزش خبری	نام روزنامه				
	کارون	عصر کارون	روزان	فرهنگ جنوب	صبح کارون
جمع					
تعداد					
شهرت					
درصد					
سطر					
ی					

						درصد ستون‌بندی
						برخورد
						
						
						درب‌گیر
						
						
						مجاورت
						
						
						عجیب‌بودن

						استثنا ۱
						بزرگ ی ، فراوا نی ، تعدا دو مقدار
						تازگ ی
						برخ ورد + درب گیر ی
						شهر ت+ درب

بررسی جایگاه روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و ... ۲۲۱

گیر ی						
شهر ت + برخ ورد						
شهر ت + برخ ورد + درب گیر ی						
سایر						
مور د ندار د						

						جمع ع
$df = \text{Icon: folder, hand, document, bell}$ $\chi^2 = \text{Icon: folder, folder, document, hourglass}$ $P < \text{Icon: folder, hand, folder, folder}$						

با توجه به جدول ۴ و کای اسکور محاسبه شده به میزان ۱۵۵۶ در درجه آزادی ۴۸ با ۱ درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که بین دو متغیر نام روزنامه و ارزش خبری غالب در لید تفاوت معنی‌دار وجود دارد. از میان داده‌های جدول ۴ بیشترین درصد مربوط به ارزش خبری شهرت به میزان ۳۴/۸ درصد در روزنامه کارون است و کمترین استفاده از این ارزش خبری به میزان ۲۳/۵ درصد متعلق به روزنامه عصرکارون بوده است. همچنین بیشترین درصد مربوط به ارزش خبری شهرت + برخورد به میزان ۲۸/۵ درصد در روزنامه کارون و کمترین با ۴/۷ درصد در روزنامه عصرکارون به چاپ رسیده است. همچنین روزنامه عصرکارون با ۱/۴ درصد تعداد مطالب بیشتری با ارزش خبری عجیب و استثنایی چاپ کرده است و روزنامه‌های فرهنگ جنوب و روزان با ۰/۱ درصد کمتر از نشریات دیگر از این ارزش خبری استفاده کرده‌اند.

جدول ۵- معنی‌دار بودن تفاوت میان نشریه‌های مورد بررسی از نظر نوع منبع

جمع	نام روزنامه
-----	-------------

$$df = \dots \quad \chi^2 = \dots \quad P < \dots$$

با توجه به جدول ۵ و آزمون کای اسکوئر محاسبه شده به میزان ۴۹۸۵ با ۱ درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان می توان نتیجه گرفت که میان دو مقوله بررسی شده نام روزنامه و نوع منبع تفاوت معنی دار وجود دارد. همان طور که جدول ۵ نشان می دهد که ۷۵ درصد مطالب روزنامه کارون بدون ذکر منبع بوده است و روزنامه صبح کارون با ۷/۲ درصد کمتر از سایر روزنامه ها منبع خبری مطالبش عنوان نشده است. ۶۸/۴ درصد از منبع خبری مطالب نشریه صبح کارون خبرگزاری های داخلی است و کارون با ۲/۴ درصد در رتبه آخر قرار دارد. روزنامه عصر کارون با ۲۲/۵ درصد بیش از روزنامه های دیگر منبع مطالبش خبرنگار نشریه بوده و فرهنگ جنوب تنها ۹/۱ درصد از مطالبش توسط خبرنگار نشریه تهیه شده است. روزنامه روزان با ۱ درصد در رتبه اول استفاده از منبع واحد مرکزی خبر قرار دارد و صبح کارون با ۰/۱ درصد کمتر از سایر نشریات از این منبع خبری استفاده کرده است.

جدول ۶- میزان معنی دار بودن تفاوت میان نشریه های مورد بررسی از نظر استفاده از

صفت در تیترا

	نام روزنامه					
	صبح کارون	عصر کارون	روزان	فرهنگ جنوب	کارون	
تعداد	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰	۱۰
درصد سطری	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪
درصد ستونی	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪
	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪
	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪
	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪
	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪
	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪
	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪	۱۰۰٪

$$df=1 \quad \chi^2=119/4$$

$$P < 0.001$$

با توجه به جدول ۶ و کای اسکوتر محاسبه شده به میزان ۱۱۹/۴ در درجه آزادی ۴ با ۱ درصد خطا و ۹۹ درصد اطمینان می‌توان نتیجه گرفت که میان دو متغیر محاسبه شده تفاوت معنی‌دار وجود دارد. بیشتر نشریات مورد بررسی از صفت در تیترا استفاده نکرده‌اند. عصر کارون با ۸/۹ درصد بیشتر و روزان و صبح کارون با ۲/۵ درصد کمتر از نشریات دیگر از صفت در تیترا استفاده کرده‌اند.

جدول ۷- میزان معنی دار بودن تفاوت میان نشریه‌های مورد بررسی از نظر هماهنگی میان

تیترو لید

جمع	نام روزنامه					هما هنگ ی میان تیترو لید
	صبح کارون	عصرکارون	روزان	فرهنگ جنوب	کارون	
						تعداد
						هما درصد هنگ سطر ی ی
						وج درصد ود ستون ی دارد
						هما هنگ ی

روزنامه‌ها هماهنگی میان تیترو لید را رعایت کرده است و روزنامه روزان با ۸۱/۷ درصد در رتبه آخر قرار دارد. همچنین نشریه فرهنگ جنوب با ۹ درصد بیشتر از روزنامه‌های دیگر عدم هماهنگی میان تیترو لید را داشته و روزنامه صبح کارون با ۱/۹ درصد کمترین میزان را به خود اختصاص داده است.

جدول ۸- معنی داری تفاوت میان نشریه‌های مورد بررسی از نظر نوع مطلب توسعه

جمع	نام روزنامه					نوع مطلب توسعه
	صبح کارون	عصر کارون	روزان	فرهنگ جنوب	کارون	
						تعداد
 	 	 	 	 	 	درص دسطر عمرانی ی
 	 	 	 	 	 	درص دستوز ی
 	 	 	 	 	 	اقتصاد ی
						اجتماع

گرفته که میان دو مقوله نام روزنامه و نوع توسعه تفاوت معنی‌داری وجود دارد. همانطور که جدول ۸ نشان می‌دهد، روزنامه عصر کارون با ۳/۵ درصد بیش از سایر روزنامه‌ها اخبار مربوط به توسعه عمرانی را پوشش داده و روزنامه کارون با ۰/۵ درصد کمتر از سایر روزنامه‌ها به این موضوع پرداخته است. در زمینه پوشش اخبار توسعه اقتصادی، روزنامه عصرکارون با ۰/۴ درصد در رتبه اول قرار دارد و روزنامه روزان هیچ مطلبی در مورد این نوع توسعه منعکس نکرده است. عصر کارون با ۱ درصد بیشتر از روزنامه‌های دیگر اخبار توسعه اجتماعی، سیاسی و فرهنگی را پوشش داده است و روزنامه کارون با ۰/۲ درصد در رتبه آخر قرار دارد.

جدول ۹- معنی‌دار بودن تفاوت میان نشریه‌های مورد بررسی از نظر کارکرد مطلب توسعه

کار کرد مطلب ب توسعه	نام روزنامه				
	کارون	فرهنگ جنوب	روزان	عصرکارون	صبح کارون
جمع					
۱. تعداد					
۲. درصد					
۳. برنا سطر					
۴. مه ی					

						<p>درصد ستون ی</p>
						<p>ارزیه ابی مخب ت ازبر نامه تو سع ه</p>
						<p>ارزیه ابی و تحدا یل بیط رفاذا ه از برنا مه تو سع ه</p>

مورد آن به روزنامه صبح کارون و ۱ مورد آن به روزنامه عصر کارون اختصاص دارد، سه روزنامه دیگر هیچ مطلبی در این زمینه نداشته‌اند.

نتیجه‌گیری

خبر بیشترین سبک مورد استفاده نشریات استان خوزستان را تشکیل می‌دهد و دیگر سبک‌ها مانند گزارش، مقاله، مصاحبه و... جایگاه بالایی در این نشریات ندارند. توجه زیاد مطبوعات خوزستان به خبررسانی موجب شده که تحلیل و تفسیر و ارائه گزارش، کمتر مورد توجه قرار گیرد. امروزه مخاطبان از طریق وسایل ارتباطی متعدد به سرعت از رویدادهای خبری مطلع می‌شوند ولی پیوسته در جستجوی اطلاعات و جزئیات بیشتر هستند، به همین دلیل کارکرد مطبوعات امروزه بجای اطلاع رسانی بیشتر تشریح و تفسیر است. همچنین در روزنامه‌نگاری توسعه نیز تشریح و تفسیر از اولویت برخوردار است. مطبوعات این استان به جای توجه به مسائل و فرایندهای توسعه‌ای، بیشتر اخبار اقتصادی، هنری و ورزشی را پوشش داده‌اند. در زمینه کارکرد مطالب توسعه مطبوعات مورد بررسی به اعلام برنامه توسعه‌ای بیشتر از سایر کارکردها پرداخته‌اند. نیمی از مطالب توسعه مربوط به اعلام خبربرنامه‌ها بوده که عمدتاً خبری و تبلیغی است و کمتر کارکرد توسعه‌ای دارد. از وظایف اصلی نشریات محلی پوشش رویدادهای توسعه است، اما نشریات خوزستان تنها ۲/۶ درصد از مطالب‌شان در حوزه توسعه بوده که این مسئله قابل تأمل است. تأکید اساسی نظریه رسانه‌های توسعه بخش بر نقش مثبت رسانه‌ها در امر توسعه و فعالیت آنها به منظور ایجاد تحرک بیشتر در دگرگونی اقتصادی و تحقق شرایط یک جامعه صنعتی است که این اصل از سوی نشریات این استان رعایت نشده است.

کارکرد حرفه‌ای و توسعه‌ای نشریات محلی اقتضا می‌کند که به تولید محتوا بیشتر اهمیت دهند ولی مطبوعات خوزستان نسبت به این مسئله بی‌توجه هستند. این نشریات

به جای تولید محتوا از مطالب غیرتولیدی استفاده می‌کنند. در واقع به طور عمده نقش بولتنی داشته‌اند. بیشتر مطالب نشریات مورد بررسی بدون ذکر منبع هستند و خبرگزاری‌های داخلی بیشترین منبع مورد استفاده آنها می‌باشند. البته با توجه به شواهد می‌توان این گونه استدلال کرد که مطالب بدون منبع نیز از همان خبرگزاری‌های داخلی گرفته شده‌اند. مطالبی که منبع خبری آنها خبرنگار روزنامه بوده، درصد کمی را به خود اختصاص داده‌اند. رسالت و کارکرد اصلی مطبوعات محلی پوشش رویدادهای محلی است و از آنجا که نشریات سراسری بیشتر رویدادهای پایتخت و نیز رویدادهای مهم کشور را منعکس می‌کنند، وظیفه پرداختن به رویدادهای استانی به عهده مطبوعات محلی است. نشریات محلی باید به نیازها و مشکلات مردم منطقه خود پردازند. در این پژوهش مشخص شد که حدود نیمی از مطالب نشریات خوزستان مربوط به رویدادهای سراسری است و رویدادهای استانی بعد از اخبار سراسری پوشش داده شده‌اند که این نشان می‌دهد مطبوعات این استان از کارکرد حرفه‌ای و توسعه‌ای مطبوعات محلی فاصله دارند.

بخشی از فرآیند دروازه‌بانی مبتنی بر موازین و اصول حرفه‌ای و عناصر و ارزش‌های خبری است. خط مشی نشریه، الزامات درون سازمانی و برون سازمانی از عوامل تأثیرگذار در این زمینه هستند. مطبوعات محلی نیز مانند سایر رسانه‌ها تحت تأثیر این عوامل دست به گزینش اخبار و رویدادها می‌زنند. بعضی از اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری که در این نشریات رعایت نشده عبارتند از: عدم ذکر منبع خبر و استفاده از ارزش خبری شهرت است. این موارد نشان می‌دهد که فرآیند دروازه‌بانی مطابق اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری عمل نکرده است. همچنین در مطالب نشریات بررسی شده ارزش خبری «شهرت» بیشتر مورد توجه بوده که این نشانه شخصیت زدگی و خبرزدگی آنهاست و این که از کارکرد توسعه‌ای و حرفه‌ای به دور هستند. در حالی که در روزنامه‌نگاری توسعه به علت مطرح شدن فرایندها، شخصیت‌گرایی کم‌رنگ می‌شود و نهادگرایی جانشین آن می‌شود. اما در زمینه میزان کم استفاده از صفت در تیترو

و رعایت هماهنگی میان تیترو و لید این نشریات، فرایند دروازه‌بانی مطابق اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری عمل کرده است. در این زمینه می‌توان گفت که به دلیل استفاده از مطالب غیرتولیدی و مطالب خبرگزاری‌ها و منابع دیگر، رعایت یا عدم رعایت این اصول حرفه‌ای را می‌بایست بیشتر به منابع اولیه خبر نسبت داد تا به نشریات بررسی شده.

سخن آخر

محور اصلی این پژوهش بررسی میزان رعایت اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری و معیارهای روزنامه‌نگاری توسعه بود. با توجه به دو سؤال اصلی این تحقیق می‌توان به این نتیجه رسید که مطبوعات استان خوزستان در زمینه رعایت اصول حرفه‌ای روزنامه‌نگاری در بعضی از زمینه‌ها ضعیف و در برخی دیگر قوی عمل کرده‌اند ولی به طور کلی با توجه به اینکه بخش اعظم خبرهای این نشریات غیرتولیدی بوده نمی‌توان درباره حرفه‌ای‌گرایی بین دست‌اندرکاران روزنامه‌ها قضاوت قطعی کرد. در زمینه رعایت موازین روزنامه‌نگاری توسعه نشریات این استان ضعیف عمل کرده‌اند. در واقع روزنامه‌نگاری توسعه در مطبوعات خوزستان جایگاهی ندارد. این مسئله با توجه به نقش مهم استان خوزستان در توسعه کشور و همچنین نقش رسانه‌ها در توسعه فرهنگی، اقتصادی، اجتماعی منطقه بسیار قابل تأمل و تعمق است.

براساس یافته‌های پژوهش مطبوعات محلی خوزستان در چارچوب سیاست‌های رسمی به بحث توسعه نگاه کرده‌اند و بیشتر مبلغ و مروج برنامه‌ها و سیاست‌های توسعه بوده‌اند در حالی که روزنامه‌نگاری توسعه بنا به رسالت و مأموریت خود می‌بایست هم به نقد و ارزیابی سیاست‌های توسعه‌ای دولت پردازد و هم در مواردی که این سیاست‌ها در چارچوب منافع عمومی است از آنها حمایت و پشتیبانی کند.

به نظر می‌رسد که تنگناهای مطبوعات محلی از جمله فقرآموزش و ضعف ساختار منابع انسانی و مشکلات اقتصادی و نیز تسلط نسبی مسئولان محلی بر مطبوعات محلی، پاره‌ای فشارها و انتظارات غیرحرفه‌ای از مطبوعات محلی، فقر تولید مطالب توسط این مطبوعات باعث ضعف کارکرد توسعه‌ای و محلی مطبوعات مورد بررسی شده است.

در نهایت با رفع مشکلات شغلی و معیشتی خبرنگاران و آموزش اصول روزنامه‌نگاری حرفه‌ای و توسعه به آنها، تقویت اقتصاد نشریات استان خوزستان برای در اختیار گرفتن نیروی متخصص، اصلاح منابع خبری و بالا بردن سطح تولید مطالب در این مطبوعات می‌توان فضایی فراهم ساخت تا این مطبوعات بتوانند به رسالت اصلی خود که پوشش رویدادهای منطقه و نقد عملکرد مسئولان محلی است، عمل کنند.

پیشنهاد‌های پژوهش

به عنوان مثال، انجام پژوهش‌های کاربردی در زمینه ساختار و محتوای مطبوعات محلی سایر استان‌ها و مقایسه آنها، آسیب شناسی مطبوعات محلی، مخاطب شناسی مطبوعات محلی می‌تواند به شناخت بیشتر مطبوعات محلی و مشکلات آنها منجر شود.

همچنین برگزاری دوره‌های آموزشی کوتاه مدت روزنامه‌نگاری در استان‌های گوناگون کشور، تأسیس خانه مطبوعات در استان‌های گوناگون کشور به منظور برقراری ارتباطات درون صنفی، جمع آوری و ایجاد آرشیو از نشریات محلی استان (تأسیس بانک اطلاعاتی مطبوعات محلی) در جهت تقویت و رشد مطبوعات محلی ضروری است.

منابع

- بدیعی، نعیم. (۱۳۶۹)، «معیارهای گزینش خبر، کدام خبر، چرا»، رسانه، سال اول، شماره ۱.
- بدیعی، نعیم. (۱۳۸۰)، تحلیل محتوا. تهران: اداره کل تبلیغات، اداره هماهنگی روابط عمومی‌های کشور.
- بدیعی، نعیم؛ قندی، حسین. (۱۳۸۲)، روزنامه‌نگاری نوین، تهران: انتشارات دانشگاه علامه طباطبائی.
- بروجردی علوی، مهدخت. (۱۳۷۲)، «دروازه‌بانی خبری چیست؟ دروازه‌بانان کیستند؟»، رسانه، شماره ۱.
- زارع، بیژن. (۱۳۸۶)، بررسی ویژگی‌های نیروی انسانی و امکانات مالی و فنی نشریه‌های محلی، تهران: پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات.
- شکرخواه، یونس. (۱۳۸۰)، خبر، تهران: مرکز مطالعات و تحقیقات رسانه‌ها.
- فرقانی، محمدمهدی. (۱۳۷۸)، «روزنامه‌نگاری حرفه‌ای؛ یک تصویر جهانی»، رسانه، سال دهم، شماره اول.
- معتمدنژاد، کاظم با همکاری ابوالقاسم منصفی. (۱۳۸۲)، روزنامه‌نگاری با فصلی جدید در بازننگری روزنامه‌نگاری معاصر، تهران: نشر سپهر.
- معتمدنژاد، کاظم. (۱۳۸۵)، «احترام به حیثیت فردی و زندگی خصوصی، اخلاق رسانه‌ای»، رسانه، سال هفدهم، شماره ۲.
- معتمدنژاد، کاظم. (۱۳۸۶)، حقوق حرفه‌ای روزنامه‌نگاری، تهران: مرکز مطالعات و برنامه ریزی رسانه‌ها.
- مهرداد، هرمز. (۱۳۸۰)، نظریات و مفاهیم ارتباط جمعی، تهران: انتشارات فاران.